

Тимченко С. М.,
доктор історичних наук, професор

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Важливою сферою євроінтеграційної політики України за сучасних умов є залучення нашої держави у європейський освітній простір. На цьому шляху протягом останнього десятиріччя у площині нормативно – правового забезпечення, навчально – виховного процесу, у першу чергу у вищих навчальних закладах, розширення можливостей освітянських та наукових обмінів зроблено чимало. На часі стоїть питання модернізації контенту, програм, дидактики та методик викладання окремих дисциплін. Серед них особливе місце посідає історія. У цьому контексті важливо враховувати, як національні (українські), так і європейські напрацювання з даного питання.

Історична освіта поряд з історичною пам'яттю та історіографією виступають основними елементами історичної політики держави. Її мета визначена Конституцією України, яка у статті 11 закріпила положення про те, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій та культури. Таким чином, головною метою історичної освіти, як складової частини історичної політики повинно бути формування національно– свідомої української політичної нації, вільної від чужих, неправдивих та ідеологічно заангажованих понять [1].

Мова фактично іде про «націоналізацію» історії, в якій національна ідея, єдність народу, національна єдність та свідомість є метою державної політики в цілому та історичної зокрема.

На цьому зацентрував увагу і Міністр освіти та науки України О. Лісовий, який в одному із перших своїх інтерв'ю заявив про спотворене історичною наукою минуле про події, які відбувались навесні минулого року та відбуваються зараз на окупованих територіях. Їх оцінки не повинні містити доброзичливості, лояльності та прощень. Виховна парадигма історичної освіти, за його переконанням, повинна бути змінена, адже «не достатньо знати цифри, факти та послідовність подій, важливо формувати у молодого покоління історичну пам'ять на емоційному рівні. Не розділяючи болю трагедій та тріумфу перемог попередніх поколінь нацією не станеш» [2].

У рамках цих ідей передбачається ініційована Міністерством освіти та науки України діяльність робочої групи з опрацювання

концептуальних засад шкільної історичної освіти, яку очолила докторка історичних наук Людмила Гриневиц. Серед пріоритетів діяльності групи визначено формування критичного мислення, переформатування трактування історичних періодів, формування свідомого громадянина, що має чітке розуміння власної держави, прав людини, а саме демократичної держави. Окремий розділ нової програми буде присвячений російсько – українській війні, а трактування СРСР не буде обмежуватись як апеляція комуністичного дискурсу, а як держава імперського типу [3].

В той же час все більш актуальною стає поряд з націоналізацією проблема європеїзації історичної освіти.

З жалем доводиться констатувати відсутність чіткої визначеності статусу та ролі України в європейській історії. Це суттєво впливає на її оцінки у підручниках історії країн Європи. Проведене на початку 2023 р. Українським інститутом дослідження підручників з історії Польщі, Німеччини, Франції та Великої Британії показало спільні риси, не зовсім приємні для нас. А саме, за винятком доби незалежності Україна в них майже не представлена як самостійний суб'єкт історії, вона не входить до пріоритетів країн, історія яких вивчається, а сама історія України розглядається переважно у контексті російської історії, як географічний об'єкт, а не історичний суб'єкт.

Спробою європеїзації історичної освіти стало впровадження у школах курсу «Громадянська освіта» та інтегрованого курсу «Україна і світ». Розробниками програм стали науковці, які у подальшому ввійшли до робочої групи Міносвіти з реформування програм з історії України. Цим створюється нові передумови європеїзації історичного контенту. Проте міжпредметний характер курсів, повторення вже викладених нарративів інших навчальних дисциплін, дискусійні моменти історичних оцінок суттєво ускладнюють цю роботу.

«Європейськість» у вивченні історії нашої держави, нації повинна стати невід'ємним атрибутом, як науки, так і освіти. Мова у першу чергу йде про:

- формування національної історичної пам'яті позбавленої комуністичних атавізмів та кліше;
- обґрунтування та запровадження нової періодизації історичної минувшини;
- забезпечення взаємозв'язку між шкільними програмами, які досить швидко модернізуються, та вузівськими програмами підготовки вчителів історії, які інколи бувають чи то підлаштованими під певні «авторські концепції» чи просто розділені на «номерні періоди»;

– належне теоретичне та дуже популярне зараз постмодерністське розуміння нації, яке фактично відкидає національний характер української історії до кінця XVIII століття;

– реалізацію європейських підходів до вивчення історії у частині подолання конфліктів, толерантності і прав людини. Дороговказом на цьому шляху може служити рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 31 жовтня 2001 року «Про викладання історії у XXI столітті в Європі. Проте зважаючи на сучасний стан України це не повинно відноситись до країн агресорів у першу чергу росії;

– відмову від запровадження нових курсів, які часто дублюють історію України та всесвітню історію, мають невизначений статус і перевантажують учнів. Достатньо належним чином скорегувати наявні програми матеріалами щодо європейського минулого та сучасного України;

– певних коректив вимагає і вивчення всесвітньої історії, яка за визнанням самих західних авторів в Україні надмірно перевантажена фактами, які навіть не викладаються у національних історіях європейських країн. Лагуни з цим непотребом повинна заповнити інформація щодо України, яка на всіх етапах розвитку фактично чи ментально була частиною Європи, її, за виразом С. Плохія, її брамою [4].

Таким чином за сучасних умов існує нагальна необхідність поєднання національного та європейського контексту, як шкільної так і вузівської історичної освіти.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: rada.gov.ua
2. Лісовий О. Треба формувати у молоді історичну пам'ять. URL: vseosvita.ua
3. Якою має бути нова концепція історичної освіти. URL: nus.gov.ua
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2022.